

خطباتِ ہود

(خطباتِ جمعہ)

۱۹۲۷-۱۹۲۸ء

فرمودہ

سیدنا حضرت مرزا بشیر الدین محمود احمد امصالح الموعود

خلیفۃ المسیح الثانی

حیدرآباد

زیر اہتمام

فضل عمر فاؤنڈیشن

KHUTUBĀT-I-MAHMŪD

by HADRAT MIRZA BASHIR-UD-DIN MAHMUD AHMAD
KHALIFATUL MASIH II

Published by:

Islam International publications Ltd.
Islamabad, Sheephatch Lane,
Tilford, Surrey GU 10 2 AQ
U.K.

Printed by:

Raqeem Prees,
Islamabad, Tilford , Surrey.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ

پیش لفظ

اللہ تعالیٰ کے فضل و احسان سے فضل عرفاؤنڈیشن کو حضرت مصلح موعود کے خطبات جمعہ کی گیارہویں جلد احباب جماعت کی خدمت میں پیش کرنے کی سعادت نصیب ہو رہی ہے۔ اَلْحَمْدُ لِلّٰہِ عَلٰی ذٰلِکَ۔ اس جلد میں ۱۹۲۷ء، ۱۹۲۸ء کے ۱۷ خطبات جمعہ شامل ہیں۔

حضرت فضل عمر سلطان البیان کے خطبات علوم و معارف کا انمول خزانہ ہیں اور میسنگوئی کے الہامی الفاظ ”وہ علوم ظاہری و باطنی سے پُر کیا جائے گا“ پر شاہد ناطق ہیں۔ حضرت مصلح موعود کا دور خلافت جو کم و بیش ۵۲ سال پر محیط ہے۔ ایک تاریخ ساز دور تھا۔ اس نہایت کامیاب طویل دور میں حضور کے خطبات نے جماعت کی علمی و روحانی ترقی اور تعلیم و تربیت میں نہایت اہم کردار ادا کیا۔

ہمارا یہ روحانی و علمی ورثہ سلسلہ کے لٹریچر میں بکھرا پڑا تھا۔ اور جماعت کے دوستوں کو اس سے استفادہ کرنا مشکل تھا۔ فضل عرفاؤنڈیشن اس جماعتی ضرورت کو پورا کرنے کے لئے ان خطبات کو کتابی شکل میں شائع کر رہی ہے۔

اللہ تعالیٰ ہمیں ان خطبات سے پورے طور پر استفادہ کرنے اور جماعتی ذمہ داریوں کو احسن رنگ میں ادا کرنے کی توفیق عطا فرمائے۔ آمین۔

والسلام

خاکسار

ٹاٹرا احمد شمس

یکرٹری فضل عرفاؤنڈیشن

فہرست مضامین خطبات محمود

خطبات جمعہ ۱۹۲۷ء تا ۱۹۲۸ء

(جلد ۱۱)

صفحہ	موضوع خطبہ	تاریخ تجویز فرمودہ	خطبہ نمبر
۳	نئے سال کیلئے نئی قربانیوں کی ضرورت	۷ جنوری ۱۹۲۷ء	۱
۱۰	مجرم سے ہمدردی کرنے سے اخلاقی بدیاں پھیلتی ہیں	۲۱ جنوری	۲
۱۹	رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم کی ایک سنت پر عمل کرنے کی تاکید	۲۸ جنوری	۳
۲۲	ایمان لانے والوں پر ابتلاء	۳ فروری	۴
۲۵	انسانی زندگی کا مقصد عظیم	۱۱ فروری	۵
۳۲	نمازوں کے ذریعہ کیوں کامیابی حاصل نہیں ہوتی؟	۱۸ فروری	۶
۴۰	إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ کی دعا	۳ مارچ	۷
۵۱	برکات رمضان سے فائدہ اٹھائیں	۱۱ مارچ	۸
۵۶	قرب الہی حاصل کریں	۸ مارچ	۹
۶۳	جراث اور چچی بہادری دکھائیں	۱۵-۱۶ اپریل	۱۰
۶۸	ہندوستان میں اسلام پر نازک وقت اور مسلمانوں کا فرض	۲۲-۲۳ اپریل	۱۱
۷۹	آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم کا مقام محمود	۲۹-۳۰ اپریل	۱۲
۸۸	لاہور کا فونی ہنگامہ	۶ مئی	۱۳
۹۹	اتفاق و اتحاد کی برکات	۱۳ مئی	۱۴
۱۱۵	جان لینے کیلئے نہیں بلکہ جان دینے کیلئے قربانی کرو	۲۰ مئی	۱۵
۱۱۷	اخبار ”ہندو ہیرلڈ“ کے ایک مضمون کا جواب	۲۷ مئی	۱۶
۱۳۱	توحید - اتحاد کیلئے ایک بنیادی اصول	۳ جون	۱۷
۱۳۹	حضور صلی اللہ علیہ وسلم کی بلند شان	۱۰ جون	۱۸
۱۵۱	مشکلات کو حل کرنے کے لئے دماغ سے کام لو	۷ جون	۱۹
۱۵۹	موجودہ مشکلات میں ہمیں کیا کرنا چاہئے؟	۲۴ جون	۲۰

صفحہ	موضوع خطبہ	تاریخ بیان فرمودہ	خطبہ نمبر
۱۶۸	کتاب ”رنگیلا رسول“ کا جواب	۱۹۲۷ء جولائی	۲۱
۱۷۹	توکل علی اللہ کا صحیح مفہوم	۲۹ جولائی	۲۲
۱۸۸	بین الاقوامی تعلقات کی بہتری	۵- اگست	۲۳
۱۹۸	سورۃ فاتحہ میں ایک مطالبہ	۲۶- اگست	۲۴
۲۰۰	ہماری ترقی کار از ہماری روحانی طاقت میں ہے	۹ ستمبر	۲۵
۲۰۴	استقلال سے کام کی ضرورت	۷- اکتوبر	۲۶
۲۱۰	خدائی سلسلوں کی مخالفت	۱۴- اکتوبر	۲۷
۲۱۷	خدا کے مسلسل نشانوں سے فائدہ اٹھائیں	۲۱- اکتوبر	۲۸
۲۲۷	بے جا جوش اور تشدد ہماری تعلیم کے خلاف ہے	۲۸- اکتوبر	۲۹
۲۳۷	بے جا محبت اور غضب سے بچو	۴ نومبر	۳۰
۲۴۳	سالانہ جلسہ کی تقریب اور جماعت احمدیہ کے فرائض	۱۸ نومبر	۳۱
۲۵۰	حضرت ثانی صاحبہ کا انتقال	۲۲ دسمبر	۳۲
۲۵۵	توحید الہی	۹ دسمبر	۳۳
۲۵۸	عظیم الشان اجتماع کیلئے تیاری	۲۳ دسمبر	۳۴
۲۶۳	أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ هَذَا	۳۰ دسمبر	۳۵
۲۷۱	سال حال کے پروگرام کی بعض اہم باتیں اور درود کی حکمت	۶ جنوری ۱۹۲۸ء	۳۶
۲۸۱	اعراء اور پریذیڈنٹوں کے فرائض	۱۳ جنوری	۳۷
۲۸۷	مسنون خطبہ جمعہ	۲۰ جنوری	۳۸
۲۹۵	۲۰ جون کے جلسہ کیلئے تیاری	۷ جنوری	۳۹
۳۰۱	کامیابی کیلئے صحیح طریق پر عمل کرنا ضروری ہے	۱۰ فروری	۴۰
۳۰۷	مذہب کی غرض حصول تقویٰ ہے	۷ فروری	۴۱
۳۱۵	رمضان المبارک کے فیوض	۲۳ فروری	۴۲
۳۱۷	رمضان المبارک کی برکات سے فائدہ اٹھاؤ	۲ مارچ	۴۳
۳۲۴	روزہ رکھنے کی بلوغت	۹ مارچ	۴۴
۳۳۲	رمضان کا آخری ہفتہ	۱۶ مارچ	۴۵
۳۳۹	شہزادہ عبدالحمید خان صاحب کی شہادت	۲۳ مارچ	۴۶

صفحہ	موضوع خطبہ	تاریخ بیان فرمودہ	خطبہ نمبر
۳۴۷	جماعت احمدیہ کا حال اور مستقبل	۶-۱ اپریل ۱۹۲۸ء	۳۷
۳۵۴	خدا کی رحمت کے مظہر بنو	۲۰-۱ اپریل	۳۸
۳۶۱	سیرۃ النبیؐ کے جلسے ۷ اجون کو ہوں گے	۲۷-۱ اپریل	۳۹
۳۷۰	وصیت کرنا دین کو دنیا پر مقدم کرنے کے عہد کو پورا کرنا ہے	۳ مئی	۵۰
۳۸۰	جیسا کرو گے ویسا بھرو گے	۱۱ مئی	۵۱
۳۸۸	اسلام کی خاطر متحد ہو جاؤ	۲۵ مئی	۵۲
۴۰۰	مسلمانوں کی ترقی کا راز قرآن کے سمجھنے اور اس پر عمل کرنے میں ہے	۶ جولائی	۵۳
۴۱۰	کامل عبد بن کرہی مسلمان ترقی کر سکتے ہیں	۱۳ جولائی	۵۴
۴۱۷	قومی اتحاد اور تمدنی ترقی کا سمت بڑا اگر	۲۰ جولائی	۵۵
۴۲۹	مسلمانوں کی ترقی کے دو گڑ	۲۷ جولائی	۵۶
۴۴۱	مولوی محمد علی صاحب کا شیخ منظور	۱۰- اگست	۵۷
۴۵۴	روحانی اور جسمانی پانی	۲۴- اگست	۵۸
۴۵۸	درس القرآن سننے والے اس سے فائدہ بھی اٹھائیں	۳۱- اگست	۵۹
۴۶۳	استقلال سے تبلیغ کرو	۱۴ ستمبر	۶۰
۴۶۸	خدا کی دی ہوئی عزت کوئی چھین نہیں سکتا	۲۱ ستمبر	۶۱
۴۷۶	عورتوں کی عزت کی حفاظت کرو خواہ وہ دشمنوں کی ہوں	۲۸ ستمبر	۶۲
۴۸۴	نہرو پورٹ کے خلاف جلسے کئے جائیں	۵- اکتوبر	۶۳
۴۹۱	وَإِنْ جَحَحُوا لِّلسَّلَامِ فَأَجْنَحْ لَهَا	۱۲- اکتوبر	۶۴
۵۰۲	أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ کے مصداق بنو	۲ نومبر	۶۵
۵۰۹	مخالفت سے گھبرانا نہیں بلکہ فائدہ اٹھانا چاہئے	۹ نومبر	۶۶
۵۱۶	مسلمان حکومتوں کی دین سے بے اعتنائی	۱۶ نومبر	۶۷
۵۲۳	جلسہ سالانہ کے چندہ کی تحریک زور سے کی جائے	۲۳ نومبر	۶۸
۵۲۹	چندہ جلسہ سالانہ کیلئے دوبارہ تحریک	۳۰ نومبر	۶۹
۵۳۳	انتظام جلسہ سالانہ کے متعلق ہدایات	۷ دسمبر	۷۰
۵۴۲	(ضمیمہ) خطبہ جمعہ	۲۶ دسمبر ۱۹۱۹ء	۷۱

انڈیکس

مرتبہ:- مکرم ظہیر احمد خان صاحب

۳	۱- آیات قرآنیہ
۵	۲- احادیث
۷	۳- الہامات حضرت مسیح موعودؑ
۹	۴- اسماء
۱۳	۵- مقامات
۱۷	۶- کتابیات

2

تفسير

آيات قرآنية

الفتح	أل عمران	رَحِمْتِي وَسِعَتْ (١٥٤)
٣٥٢	٣٤٠	٣٥٥'٣٣٦
الفتح	أل عمران	رَحِمْتِي وَسِعَتْ (١٥٤)
٣٥٢	٣٤٠	٣٥٥'٣٣٦
٤٤٢	٥٣٢	٣٥٥'٣٣٦
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ (٥)	قُلْ يَا هَلْ الْكُتُبُ تَعَالَوْا (٢٤)	وَأَنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ
٣٤٤'٣٩'٣٨	(٦٥)	٣٣٤'١٣٤
إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ	أَخْرَجْتَ لِلنَّاسِ (١١١)	فَأَجْنَحْ لَهَا (٦٢)
(٦)	النِّسَاءِ	لَوْ أَنْفَقْتُ مَا فِي الْأَرْضِ
٣٣٥'٣٠	خُذُوا حِذْرَكُمْ (٤٢)	جَمِيعًا (٦٣)
٣٦٣'١٩٨'٣٩٥'٣٦	يَأْتِيهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَ كُمْ	التَّوْبَةِ
غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ	بُرْهَانَ (١٤٥)	قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ (٢٣)
(٤)	المائدة	١٥٩
البقرة	فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ	يونس
صَمٌّ بِكُمْ عَمِي (١٩)	(٥٥)	٣٥٣
لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى	ذَلِكَ فَضَلَّ اللَّهُ يَوْمَئِذِهِ	يوسف
(٥٦)	مَنْ يَشَاءُ (٥٥)	٣٦١
رَبِّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ	وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ	وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ
(١٢٩)	النَّاسِ (٦٨)	نَاجٍ (٣٣)
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ	الاعراف	قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُوا.....
(١٥٥)	أَنَا اللَّهُ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ (١٢)	(١٠٩)
إِنِّي قَرِيبٌ (١٨٤)	لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ	٣٢٩
أَجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ	(٥٤)	الرَّعْدِ
(١٨٤)	٣١٥'٣٣٤	٣٤٣
		١١٣

الصف	الاحزاب	ابراهيم
يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ	وَمِنْهُمْ مَن قَتَلَ نَحْبَهُ	فَجَعَلَ أَبَدَةً مِنَ النَّاسِ
٣٤٢ (٩) ١٥٩	(٢٣) ٣٥٤	(٣٨)
الحاقة	الصف	التحل
هَٰؤُلَاءِ أَقْرَبُ وَكَتَبْنَاهُ	عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَابِلِينَ (٣٥)	يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ (٥١)
٣٦٥ (٢٠)	٣٦٢	٣٣٩
الدهر	محمد	فيه شفاعة للناس (٤٠)
لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكَورًا	أَفَمَن كَانَ عَلَىٰ بَيْتَةٍ (١٥)	الحج
٥٥٠ (٢)	٣٠٣	وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ
الاعلى	الفتح	مِن رَّسُولٍ (٥٣)
فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَىٰ	أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ (٣٠)	النور
٣٥٤ (١٠)	٥٠٢'٥٠٣'٥٠٣'٥٠٣'٥٠٣'٥٠٢	لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ
الفجر	الحجرات	الْمُؤْمِنُونَ (١٣)
فَإِذْ خَلَجَ فِي عِبَادِي وَإِذْ خَلَجَ	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا	الفرقان
٢٦ (٣١'٣٠)	كثييراً (١٣)	يَرْبِ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا
الناس	ق	هَذَا الْقُرْآنَ (٣١)
قُلْ اغْوِدْ بِرَبِّ النَّاسِ	وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعَّمْنَا	العنكبوت
٣٣٢ (٢)	(١٤) ٥١٢'٥١٣'٥١٣'٥١٣'٥١٣'٥١٢	وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِ النَّبُوَّةَ
	وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ	(٢٨)
	(٥٤) ٣٢	وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا (٤٠) ١١٣

احادیث

الف	یُوَضَّعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ	میرے بھائی کے پیٹ میں درد ہے فرمایا
اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ	۳۷۷	شہد پلا..... ۳۶۱
إِنَّ اللَّهَ يُؤَيِّدُ هَذَا الدِّينَ بِرَجُلٍ فَاجِرٍ	۸۰	ایک نوجوان نے خود جھاڑ کیلئے
إِنِّي مُكَافِّرٌ بِكُمْ الْأُمَّمَ	۱۸۱۳	درخواست کی لیکن باغ نہیں تھا۔ ۳۲
ت	۲۷۸	پہلے اونٹ کا گھٹنا باندھو پھر توکل کرو۔ ۱۸۶
تِلْكَ بَيْتُكَ	۲۷۸	تیر اندازی کے مقابلہ میں حضورؐ ایک طرف شامل ہو گئے دوسری پارٹی نے تیر پھینکنے سے انکار کر دیا کہ آنحضورؐ پر کیسے تیر پھینکیں آپ مقابلہ سے الگ ہو گئے۔ ۵۲
ر	۵۲۸	تیر ہوا چلتی بیابان اٹھتا بارش ہوتی یا آمد صی چلتی..... آپ گھر سے اندر نہ باہر آتے جاتے ۳۲
رِجَالٌ مِنْ أَهْلِ فَارَسٍ	۲۲۳	جب تک مسلمانوں کو غلبہ حاصل نہ ہو لاس وقت تک کفار کے ہاتھ کا کھانا نہیں کھایا ۱۵۲
ک	۳۱۷	جب کسی کو غصہ آئے تو بیٹھ جائے جنگ بدر کے وقت آنحضرتؐ کا مشورہ لینا اور صحابہؓ کا جوش جنگ میں ایک شخص کا بڑے جوش سے لڑنا مگر حضورؐ کا فرمانا کہ جہنمی دیکھنا ہو تو اس شخص کو دیکھ لو ۳۹۳
كُلُّ بَيْمِينِكَ وَكُلُّ مِمَّا يَلِيكَ	۳۲۶	چند چیزیں ایسی ہیں جن کا..... کرنا قیامت کے دن خدا کے عرش کے سایہ کے نیچے ہوگا ۵۳۰
كَلِمَةُ الْحِكْمَةِ ضَالَّةٌ	۵۲۲'۵۱۷	حضرت خدیجہؓ نے حضورؐ سے کہا کہ خدا تعالیٰ آپ کو کبھی ضائع نہیں کرے گا کیونکہ آپ مہمان نواز ہیں حضرت عائشہؓ سے حضورؐ نے
الْمُؤْمِنِ	۵۳۷	۲۱۸
ل	۲۲۳	۲۱۸
لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ	۲۲۳	۲۱۸
ی	۲۲۳	۲۱۸
يَنْزُوجُ وَيُؤَلِّدُ	۲۲۳	۲۱۸

۵۰۵	کتے قصور بھائی کے معاف کرنے چاہئیں فرمایا ستر بار	۱۰۷	سب سے بہادر وہ سمجھا جاتا جو آنحضرت کے قریب ہو کر لڑتا	۵۲۸	دوڑ لگائی اور حضرت عائشہؓ آگے بڑھ گئیں
۲۲۱	کعب بن مالک والی حدیث	۱۰۶	شراب کی حرمت پر شراب کے منکے توڑنے کا واقعہ		حضرت عمرؓ اور حضرت ابو بکرؓ کا اختلاف اور آنحضرت ﷺ کے پاس ایک دوسرے کو بے قصور کہنے کیلئے حاضر ہونا
۳۹۶	کیا تم نے دل چھڑا کر دیکھ لیا ہے	۵۰۳	عبداللہ بن ابی سلول کا حضورؐ کی شان میں کستاخی کرنا اور اس کے بچے کا باپ کو قتل کرنے کی درخواست کرنا	۴۱	حضرت عمرؓ کے اسلام لانے کا واقعہ
۳۳۴	نماز کے بعد تسبیح و تحمید تکبیر	۵۰۴	فرمایا۔ یہاں عذاب نازل ہوا تھا جلدی سے چلو.....	۲۶۳	خطبہ سے پہلے اغوذُ باللہ پڑھتے تھے
۳۵۷	یہودی کا مسلمان ہونا..... قرض کی ادائیگی	۲۵۸			

الہامات حضرت مسیح موعود علیہ السلام

اردو الہامات		عربی الہامات
۲۵۱	۱۳۹	لَوْلَا كَلِمَا خَلَقْتُ الْأَفْلَاقَ
تا آئی		وَلَا تُنْقِي لَكَ مِنْ
۵۳۹، ۳۵۱	۲۲۲	الْمُخْزِيَاتِ ذِكْرًا
دنیا میں ایک نذیر آیا.....		يَأْتِيكَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ
میں تیری تبلیغ کو زمین کے		عَمِيقٍ
۳۶۷	۳۳۸	۳۷۲
کناروں.....		إِهَانَتِكَ

اسماء

		الف	
۱۷۲	حزق قیام حضرت	۲۱	امتہ الحی بیگم سیدہ حضرت
۷	حسینؑ	۳۳۵	امر ناتھ چوپڑہ لالہ
۲۳۵	حسینؑ امام حضرت	۱۹۲	اندر من (مراو آبادی)
۵۲'۵۰	حشمت اللہ ڈاکٹر	۱۲۵'۱۲۳	اورنگ زیب
	خ	۳۲۳	ایلین بی
۵۳۰'۳۱۱	خد یحییٰ حضرت	۳۳۳	ایوب انصاری حضرت
۲۱	صاحبزادہ مرزا احمد		ب
	د	۱۲۳	بلاناٹک حضرت
۱۳۷	واس مسٹر	۳۸۲'۳۸۱	بھارت احمد ڈاکٹر
۱۷۲	وانیال حضرت	۳۳۹	بشیر احمد میال حضرت
۳۳۱	داؤد حضرت	۵۲۱'۳۱۳	بوس ڈاکٹر
۳۳۹'۳۳۳	دلاور خان خان		ث
۳۵۳		۵۵	ثناء اللہ نظامی مولوی
۱۶۵	دلیپ سنگھ جشن		ج
۱۶۸	دلیپ سنگھ کتور		جبرو (مشہور ڈاکو)
۱۹۳	دیاسند پنڈت	۶۵	
	ر	۳۰۸	جریر
۱۷۳'۱۶۹	راجپال	۲۵۹	جمائگیر
۳۸۷'۳۱۶'۲۳۲			ح
۱۸	رام منشی (شر و ہانڈ کا اصلی نام)	۲۵۰	حرمت بی بی (تائی صاحبہ)
			۳۳۱'۲۶۰'۶۳'۳
			۱۰۷'۳۷'۶
			۲۷۹۳۲۷۵'۲۷۳'۱۷۲
			۵۵۱'۳۵۷'۳۳۹
			'۳۱'۲۷'۲۵
			۵۰۳'۳۷۸'۳۷۳'۳۹۵'۳۰۶'۲۱۹
			'۲۳۸'۲۱۱'۶۳
			۵۰'۲۳۹
			۳۰۵
			۲۵
			۳۳۳'۳۳۲
			۳۱۳
			۵۱۳
			۱۹۸
			۳۱۳
			۳۵۷'۶
			۹
			۱۲۵
			۲۲۳
			۲۵۹

۵۰۳'۲۳۹'۲۱۲	عبداللہ بن ابی بن سلول	۹۸	شیر محمد	۲۳۰	رام
۲۲۳	عبداللہ ڈاکٹر		ص	۱۷۳'۱۲۳	رام چندر
	عبدالحمید خاں شزادہ			۵۵	رحیم بخش میاں
۳۳۳'۳۳۲'۳۳۹		۳۵۱	صدر الدین مولوی	۹۸	رقیبہ بی بی زوجہ شیر محمد
۳۰۳	عبدالوہاب		ط	۳۰۳'۲۸۵	روشن علی حافظ حضرت
۳۳۵	عبید اللہ مولوی	۳		طلحہ حضرت	
'۲۱۹'۲۳۱'۵	عثمان حضرت		ظ		ز
۳۷۸'۳۷۳'۳۰۶'۲۲۰				ظفر اللہ خاں چوہدری حضرت	۱۷۳
۳۵۲	عجب خان خان	۳۵۳'۳۵۰		۳۶۰	زید بن سعنه
۳۵۱	عصمت پاشا	۸۷	ظہور حسین چوہدری		س
'۱۳۵'۵'۳	علی حضرت		ع		
۳۷۳'۳۰۶'۲۳۱'۲۱۹'۲۱۲'۱۵۳				عائشہ حضرت	۳۸۸'۳۸۶
۳۸۷	علی امام سر	'۳۷۰'۲۳۹		۵۰۸	سعد بن ربیع
'۳۱'۳'۲۷	عمر حضرت	۵۲۸'۳۲۱		۶۵	سندر سنگھ
'۳۳۷'۳۰۶'۲۳۱'۲۳۰'۲۱۹'۹۸'۵۰		۱۳۵	عباس حضرت	۳۱	سیوطی امام
۵۰۳'۳۷۸'۳۷۳		'۳۳۲'۳۳۱	عبدالجبار شاہ سید		ش
'۳۵'۳۳	عیسیٰ مسیح حضرت	۳۳۹			
'۲۶۰'۲۳۵'۲۳۰'۱۳۹'۱۲۹'۱۲۱'۳۷		۹۸	عبداللہ الحق مولوی	۳۳۰	شاہ جمال
'۳۲۷'۳۸۲'۳۳۸'۳۱۱'۲۹۰'۲۶۱			عبدالرحمن بن عوف حضرت	۳۳۳	شاہ شجاع
'۳۶۳'۳۵۱'۳۳۹'۳۳۵'۳۳۲'۳۳۰		۵۰'۲۱۹			شردھانند (نیز دیکھیں رام)
۳۸۰'۳۷۹		۲۰۹	عبدالرحیم سر	'۱۳۲'۹۰'۱۸'۱۵'۱۳'۱۱'۱۰	
	غ	۱۸	عبدالرشید دہلوی	۲۳۲'۱۲۳	
			۲۳۲	عبدالرشید	۳۸۷
'۶۰'۵۲'۳'۷'۲۶'۱۰'۷۳'۵	غلام احمد قادیانی حضرت مسیح موعود	۳۵۰	عبدالقادر سر	۱۹۵	شودر انند
'۱۱۶'۱۱۵'۱۰۸'۹۸'۹۳'۷۸'۷۳'۷۲					

'۷۰۶۹۶۴'۵۲۴'۷۵۴'۵۴۴۷	۵۱۳	قطب الدین مولوی	'۱۶۶'۱۴۸۵۱۴۴
'۱۰۶'۱۰۳'۹۴'۸۶۷۷۸'۷۴۷۷	۳۵۰'۱۴۹	قیصر	'۲۲۴'۲۲۴'۲۱۴'۲۰۸'۲۰۵'۱۹۳
'۱۴۹'۱۴۶'۱۴۴'۱۴۲'۷۱۱'۱۱۳'۱۰۷			'۲۵۴'۲۵۴'۲۵۰'۲۴۸'۲۴۴'۲۴۱
'۱۶۵۷۱۴'۱۶۰'۱۵۹'۱۵۷'۱۵۴'۱۵۳		ک	'۲۸۲'۲۸۳'۲۶۱'۲۶۰'۲۵۷'۲۵۳
'۱۸۴'۱۷۸۷۱۷۴'۱۷۲'۱۷۱'۱۷۰			'۳۳۳'۳۲۹'۳۱۳'۳۰۵'۳۰۳
'۲۰۳'۱۹۹'۱۹۶'۱۹۴'۱۹۳'۱۹۰'۱۸۹	۳۳۰'۱۷۳'۱۴۴	کرشن	'۳۵۱'۳۴۳'۳۳۴'۳۳۱'۳۲۸
'۲۲۳'۲۲۲'۲۱۹'۲۱۷'۲۱۱'۲۰۶'۲۰۴	۳۵۰	کسری	'۳۷۱۷۳۶۹'۳۵۳'۳۵۲
'۲۴۳'۲۴۰'۲۳۸'۲۳۴'۲۳۲'۲۲۷'۲۲۵	۳۴۷'۳۴۴	کمال الدین خواجہ	'۳۵۱'۳۲۶'۳۹۰'۳۸۹'۳۷۶
'۲۶۳'۲۵۹'۲۵۸'۲۴۸'۲۴۴	۳۴۳'۳۳	کنفیوشس	'۳۶۷۷۳۶۳'۳۶۱'۳۵۷
'۲۸۰'۲۷۷			'۳۸۵'۳۷۹'۳۷۸'۳۷۴
'۲۹۵'۲۹۳'۲۹۱'۲۸۷'۲۸۳	۵۲۱	کیلکر مشر	'۵۲۴'۵۱۲۷۵۱۰'۵۰۷'۴۹۲
'۳۰۸'۳۰۶'۳۰۴'۳۰۰'۲۹۹			'۵۳۵'۵۳۹'۵۳۸'۵۳۵'۵۲۷
'۳۲۷'۳۲۶'۳۲۴'۳۲۰'۳۱۶'۳۱۳		گ	۵۳۶
'۳۴۹'۳۴۸'۳۴۵'۳۴۴'۳۴۳	۵۲۱'۱۴۸۵۱۴۶	گاندھی مشر	غلام حسن خان مولوی (پشاور)
'۳۵۹'۳۵۸'۳۵۶'۳۵۴'۳۵۰			۴۴۹'۴۴۳'۴۴۲
'۳۶۲'۳۷۵'۳۶۸'۳۶۷'۳۶۱		ل	۹۸
'۳۰۴'۳۰۲'۳۰۱'۲۹۷'۲۹۴'۲۹۳			غلام علی
'۳۳۱'۳۲۹'۳۲۸'۳۲۴'۳۲۱'۳۱۱	۵۲۱'۱۴۳	لاجپت رائے لالہ	۲۵۰
'۳۴۳'۳۴۲'۳۴۱'۳۳۵'۳۳۳	۵۳۷'۵۳۶	لقمان حضرت	۲۵۰
'۳۶۱'۳۵۹'۳۵۴'۳۴۷'۳۴۴'۳۴۳	۱۸'۱۳'۱۲'۱۱'۱۰	لیکھرام	
'۳۹۳'۳۸۳'۳۷۹'۳۷۸'۳۷۷	۱۷۳	لینن	ف
'۵۰۵'۵۰۰'۴۹۶'۴۹۵'۴۹۵			۴۹۸
'۵۲۰'۵۱۷'۵۰۸'۵۰۷		م	فرزند علی خان نشی
'۵۳۳'۵۳۰'۵۲۸'۵۲۷'۵۲۱	۲۵۰	مارٹن کلارک	۴۶۰'۶۳'۶۳
۵۴۲'۵۳۷	۵	مالک	۲۲۳
۴۵۰	۵۲۱'۱۴۸'۱۴۶	مالوی پنڈت	فقیر اللہ مانٹر
۶۲	'۱۳'۱۳'۵'۴	محمد ﷺ حضرت	ق
۳۰۳	'۳۵'۳۳'۳۳'۲۵'۲۱۷'۱۹	محمد حسین مٹالوی	۱۹۱
			قاسم علی میر

۱۷۲'۳۷	نوح حضرت	۳۷'۳۵'۳۳	موسیٰ حضرت	۳۳۱	محمد شفیق قاضی
'۳۸'۳۷-۳۹'۳۱'۲۰	نور الدین حضرت	۵۰'۷'۵۰'۵'۳۳۰'۱۷۲'۸۳'۶۳'۶۳		۵۳۵	محمد صادق مفتی حضرت
'۲۵۲'۲۲۳'۲۱۹'۱۴۶'۱۳۳'۱۱۳'۱۱۰		۳۱۸'۳۱۷	مولانا روم		محمد علی مولوی
'۳۸۳'۳۳۲'۳۳۰'۳۲۲'۳۱۱'۳۰۴		۵۲۱'۱۴۶'۱۲۳	مونسجے ڈاکٹر	'۳۵۳'۳۵۰'۳۳۷	
۳۸۷'۳۸۶	نہرو	۳۱۰	مسہتی	۵۰۶'۳۹۵'۳۸۲'۳۸۰	
	و	۹۳	میاں میر	۲۵۱	محمدی بیگم
۳۱۱	ورقہ بن نوفل	۳۵۱	میر مدثر	۳۵۱'۳۵۰	محمد یوسف قاضی
۳۷'۳۶	ولی اللہ شاہ			۲۲۰	محمد الدین ابن عربی حضرت
	ی		ن	۳۸۰	مریم حضرت
		۳۵۲	ناصر احمد مرزا حضرت	۱۳۵	معاویہ حضرت
۱۷۲	یحییٰ حضرت	۵۱۳	نجم الدین میاں	۶۳	مفتاح
۳۳۳'۱۹۳	یعقوب بیگ مرزا	۲۲۳	نعمت اللہ ولی	۱۲۳	منو
۳۸۸'۳۱۸	یوسف حضرت	۳۳۵	نعمت اللہ مولوی	۳۸۶	موتی لال پنڈت

مقامات

رقم	مقام	رقم	مقام	الف
۳۹۶'۳۵۱'۱۳۶	ترکی	۲۰۹	بدایوں	آکسفورڈ
	ٹ	۲۹۶	برار	۳۳۵
۳۶۷	مخمسیر یوالہ	۳۵۱	برلن	۵۳
	ج	۲۹۹'۲۹۷	برما	۵۲۰
۵۰۷	جالندھر	۲۹۶	بڑودہ	۷۵
۵۲۰'۵۱۷	جاپان	۳۱۷	بغداد	افغانستان
۱۳۶	جاوا	۳۹۶	بلغاریہ	۱۳۶'۱۰۵
۳۶۱'۳۵۱	جرمنی	۲۹۶'۲۰۷	بنگالیہ	۵۲۱'۵۱۹'۵۱۸'۳۳۳'۱۳۵
۳۳۲	جموں	۳۳۶'۳۹۱'۲۹۹	بمبئی	۵۵
	چ	۳۹۱'۲۹۹'۲۹۶'۲۹۵	بنگال	۳۱۰'۱۳۵
۳۳۱	چارسدہ	۳۱	بہار	۳۲۷'۲۰۸'۱۳۳
۸۷	چوہدری والہ		بیروت	۵۲۵'۵۲۳'۳۹۸'۳۳۶'۳۳۵
۵۱۷'۱۳۶	چین		پ	۵۳۱
	د	۵۳۳'۳۵۱	پشاور	۹۸
۹۳	دربار صاحب امرتسر	۱۲۸'۹۳	پنجاب	۳۳۳'۱۳۶
	ڈ	۳۹۱'۳۶۹'۲۹۹'۲۹۶		۵۲۱'۵۱۹'۵۱۸
۳۱۰'۱۵۹	ڈلہوزی	۳۶۷'۳۱۳'۳۰	پھیروچیچی	ب
۳۳۲'۳۳۱'۳۳۳'۳۳۹		۳۳۰	ت	۳۳۹
			تاج محل	۶۱'۶۰
				۲۰۷
				بابل
				بٹالہ
				بخارا

۷۲'۷۱	یورپ	'۱۹۵'۱۸۹'۷۳'۱۳۵'۱۲۶		ن	
۵۲۱'۵۲۰'۵۱۷'۱۲۵		'۳۳۳'۲۹۵'۲۷۲'۲۷۱'۲۵۹		۹۵	تاس پور
'۲۹۶'۲۹۵	یوپی	۵۲۱'۵۱۸'۳۸۶		۵۲۲	نجد
۳۹۱'۹۹				۳۳۲	نوشهره
۷۵	یوگنڈا		ی		
۳۹۶	یونان	۳۶۰'۳۳۷	یروشلم	'۷۱'۶۸	ہندوستان
				۱۲۵۵'۱۲۳'۱۰۸'۱۰۵۵۱۰۳'۷۵'۷۲	

کتابیات

		الف	
۱۸۳'۱۵۸	ترندی	انیسویں صدی کا مرثی مصنفہ میر	
۵۲۲'۳۱۶		قاسم علی	۵۲۸ ابو داؤد
۵۳۷	تفسیر کبیر	۱۹۱	۳۸۷ احبار
۵۰۵	توریت	ب	۳۸۷ استثناء
ر		۱۷۷'۸۸	۵۰۸'۳۰۸ ابن جریر
۱۶۸'۸۵	رنگیلار سول	مجمع بحار الانوار ۱۳۹	۵۰۸'۳۶۰ اسد الغابہ
۱۹۱'۱۷۵'۱۷۶		بیخاری	۹ الامامة والسياسة
ث		۳۳۱'۲۶۲'۲۲۲'۲۲۲'۲۲۲'۲۲۲	۳۱ البداية والنهاية
۱۷۷	ژند اوستا	۱۹۲	۳۳'۹ الفضل
س		پ	۳۵۷'۳۵۰'۳۳۳'۵۰'۳۹'۳۱
۳۳۶	سلطان بنگال کا ایک اخبار	۱۷۵'۱۶۸	۳۸۸'۳۸۳'۳۷۵'۳۶۷'۳۶۲
۲۹۳'۱۵۸'۵۰	سیرت ابن ہشام	۳۳۷'۳۳۳	۵۲۲'۵۱۵'۵۰۸'۵۰۱'۳۹۰'۳۸۹
ط		۳۹۵'۳۹۲'۳۵۰'۳۳۸	۵۳۱'۵۳۳'۵۲۸
ع		ت	۵۰ الفوز الكبير
	طبری	تاریخ اسلام مصنفہ (معین الدین ندوی)	۳۷۹ الوصية
		۳۲۸	انجیل
		۳۳۲'۳۱	۳۸۲'۳۱۱
		۱۹۲	۳۷۹'۳۳۳'۳۳۳'۳۰۲
	عمر فاروق مصنفہ محمد حسین نجیل	۲۲۳'۱۸	۳۳۵ انقلاب (اخبار)
		۵۳۱'۳۵۳'۲۵۳'۲۳۹'۲۳۸'۲۲۶	

